

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY of the PELOPONNESE

**ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΧΕΣΕΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ
2008 ΣΤΟ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΟΛΙΤΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Μπάλτας

A.M: 3033202101021

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΙΑΡΓΚΟΒΑΣ

ΚΟΡΙΝΘΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Παναγιώτη Λιαργκόβα, ο οποίος με καθοδήγησε και με στήριξε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας και με οδήγησε στην ολοκλήρωση αυτής.

Επιπλέον ευχαριστώ όλους τους καθηγητές μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα που μοιράστηκαν μαζί μας την εμπειρία τους, τις γνώσεις τους και τις πολύτιμες συμβουλές τους.

Τέλος ευχαριστώ τα μέλη της οικογένειας μου, την γυναίκα μου Ρούλα και τις κόρες μου Αλέξια και Σοφία , για την υπομονή τους, την βοήθεια τους και την στήριξη τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι χρηματοοικονομικές κρίσεις είναι το αποτέλεσμα της κανονικής λειτουργίας των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών συστημάτων κατά τη διάρκεια του επιχειρηματικού κύκλου. Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η μελέτη του φαινομένου της οικονομικής κρίσης και ειδικότερα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης η οποία όπως είναι γνωστό ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και με τη μορφή «ιού» μέσα από τις ξένες άμεσες επενδύσεις και το εμπόριο μεταδόθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη πλήττοντας περισσότερο βέβαια τις ανεμικές οικονομίες των κρατών του νότου.

Ειδικότερα, αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η μελέτη του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα και των μειώσεων που προέκυψαν στις συντάξεις εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 2008.

Λέξεις Κλειδιά: κρίση, ύφεση, συνταξιούχοι, συντάξεις, οικονομία

ABSTRACT

Financial crises are the result of the normal functioning of economic and financial systems during the business cycle. Endogenous processes take place near the top of the expansion phase of the business cycle, especially the deterioration of the financial condition of the business sector, which sets the stage for a financial crisis.

The object of this thesis is the study of the phenomenon of the economic crisis and in particular the global financial crisis which, as is known, started in the USA and in the form of a "virus" through foreign direct investment and trade was transmitted to the whole of Europe, affecting more of course the windy economies of the southern states.

In particular, the subject of this thesis is the study of the pension system in Greece and the reductions that occurred in pensions due to the financial crisis of 2008.

Keywords: *crisis, recession, retirees, pensions, economy*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2008 – 2013	9
1.1 Ο όρος οικονομική κρίση.....	9
1.2 Αναδρομή της κρίσης	10
1.3 Διαφοροποίηση της τωρινής κρίσης από τις προηγούμενες	11
1.4 Τα οικονομικά στοιχεία της Ελλάδας τα χρόνια της οικονομικής κρίσης	12
1.4.1 Το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών	12
1.4.2 Οι εισερχόμενες Ξένες Άμεσες Επενδύσεις.....	13
1.4.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).....	14
1.4.4 Ρυθμός πληθωρισμού	15
1.4.5 Καθαρό εθνικό εισόδημα ανά κάτοικο	16
1.4.6 Ρυθμός αποταμίευσης.....	17
1.4.7 Κυκλοφορία χρήματος (Μ3)	18
1.4.8 Μακροπρόθεσμα επιτόκια	19
1.4.9 Ποσοστό ανεργίας.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	21
2.1 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης – προηγούμενες εμπειρίες. Ημεπειρία του κραχ του 1929	21
2.2 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία και την ψυχική υγεία	22
2.3 Οι επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στο βιοτικό επίπεδο	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ	27
3.1 Το σύστημα συνταξιοδότησης και η λειτουργία του	27
3.2 Η κρατική συνταξιοδοτική δαπάνη στην Ελλάδα	29
3.3 Στατιστικά στοιχεία για την ύφεση στο εισόδημα των συνταξιούχων και τη μείωση του βιοτικού τους επιπέδου	37
3.3.1 Στατιστικά στοιχεία για συντάξεις στην Ελλάδα μέσα από το σύστημα ΗΛΙΟΣ της ΙΔΙΚΑ (2019 – 2022)	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΟΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ	52

4.1 Οι ατέλειες του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος.....	52
4.2 Οι μεταρρυθμίσεις της περιόδου 2015 – 2017 οι οποίες δεν ολοκληρώθηκαν	53
4.3 Προτάσεις για αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος.....	55
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	60

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περίοδος που είναι γνωστή ως Great Moderation έφτασε στο τέλος της όταν η μακροχρόνια επέκταση της δραστηριότητας στην αγορά κατοικίας των ΗΠΑ κορυφώθηκε το 2006 και η κατασκευή κατοικιών άρχισε να μειώνεται. Επιπλέον, η οικονομική κρίση οδήγησε σε μια σειρά από σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό κανονισμό, νομοθεσία του Κογκρέσου που επηρέασε σημαντικά την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ.

Η στήριξη της Fed σε συγκεκριμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν ήταν η μόνη επέκταση της πίστωσης της κεντρικής τράπεζας ως απάντηση στην κρίση. Αρχικά, η επέκταση της πίστωσης της Federal Reserve χρηματοδοτήθηκε με τη μείωση των τίτλων του Υπουργείου Οικονομικών από την Federal Reserve, προκειμένου να αποφευχθεί η αύξηση των τραπεζικών αποθεματικών που θα οδηγούσε το επιτόκιο των ομοσπονδιακών κεφαλαίων κάτω από τον στόχο του, καθώς οι τράπεζες προσπαθούσαν να δανείσουν τα πλεονάζοντα αποθεματικά τους.

Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η μελέτη του φαινομένου της οικονομικής κρίσης και ειδικότερα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης η οποία όπως είναι γνωστό ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και με τη μορφή «ιού» μέσα από τις ξένες άμεσες επενδύσεις και το εμπόριο μεταδόθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη πλήττοντας περισσότερο βέβαια τις ανεμικές οικονομίες των κρατών του νότου.

Ειδικότερα, αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η μελέτη του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα και των μειώσεων που προέκυψαν στις συντάξεις εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 2008.

Η εργασία αυτή αποτελείται από 4 κεφάλαια κάθε ένα εκ των οποίων εξετάζει το υπό μελέτη ζήτημα της και από μια διαφορετική οπτική. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναπτύσσεται το ζήτημα της οικονομικής κρίσης της περιόδου 2008 - 2013. Ειδικότερα, στο σημείο αυτό μελετάται η έννοια της οικονομικής κρίσης, πραγματοποιείται ιστορική αναδρομή αυτής και δίνονται τα σημεία διαφοροποίησης της τρέχουσας από προηγούμενες κρίσεις.

Τέλος, στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα βασικά μακροοικονομικά στοιχεία της Ελλάδας κατά την περίοδο 2008 – 2013 και η εξέλιξη αυτών.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας μελετώνται οι άμεσες και οι έμμεσες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε διάφορους τομείς οι κυριότεροι εκ των οποίων είναι: η ψυχική υγεία και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Ακόμη, στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται ανάλυση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων. Πιο συγκεκριμένα σε αυτό το κεφάλαιο μελετάται το σύστημα συνταξιοδότησης και η λειτουργία του όπως επίσης και το ύψος της κρατικής συνταξιοδοτικής δαπάνης στην Ελλάδα τα χρόνια της κρίσης. Για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων γίνεται χρήση στατιστικών δεδομένων από το σύστημα ΗΛΙΟΣ της ΙΔΙΚΑ.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας πραγματοποιούνται προτάσεις για την αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος και της αύξησης του βιοτικού επιπέδου των ελλήνων συνταξιούχων στην μετά πανδημίας εποχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2008 – 2013

1.1 Ο όρος οικονομική κρίση

Ως χρηματοπιστωτική κρίση ορίζεται κάθε κατάσταση όπου ένα ή περισσότερα σημαντικά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία – όπως μετοχές, ακίνητα ή πετρέλαιο – χάνει ξαφνικά (και συνήθως απροσδόκητα) ένα σημαντικό ποσό της ονομαστικής τους αξίας¹.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τους τελευταίους δύο αιώνες, οι οικονομικές κρίσεις συμβαίνουν περίπου κάθε 25-30 χρόνια. Πρόσφατα παραδείγματα περιλαμβάνουν την Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2008 και η κερδοσκοπική φούσκα dotcom που έσκασε γύρω στα τέλη του αιώνα².

Παρά την αποτυχία πολλών εταιρειών, αρκετές εταιρείες dotcom, όπως η Amazon και η Google, γνώρισαν τεράστια ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια³.

¹Αγγελόπουλος Β. (2009), Η Διεθνής Οικονομική Κρίση και η Ελλάδα, Εκδόσεις economia, σελ. 15-17

²Λιαργκόβας, Π., Δερμάτης, Ζ., Κομνηνός, Δ. (2022). Μεθοδολογία της Έρευνας και Συγγραφή Επιστημονικών Εργασιών, εκδόσεις Τζιόλας, σελ. 22-25

³Ζαχαριάδης – Σούρας Δ., (2007), Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες Β έκδοση, εκδόσεις Σταμούλης, σελ. 30

1.2 Αναδρομή της κρίσης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή της οικονομικής κρίσης του 2008 και πως αυτή εξελίχθηκε μέσα την περίοδο 2008 – 2013⁴⁵.

Το Νοέμβριο του 2008 τα στοιχεία δείχνουν ότι 240.000 Αμερικανοί έχασαν τη δουλειά τους τον τελευταίο μήνα. Η G20 συνεδριάζει για πρώτη φορά μετά την κατάρριψη της Lehman's, σε μια συνάντηση που συγκρίθηκε σε σημασία με τη σύνοδο κορυφής του Μπρέτον Γουντς το 1944.

Τον Απρίλιο του 2009η G20 συμφωνεί σε ένα παγκόσμιο πακέτο τόνωσης αξίας 5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Τον Οκτώβριο του 2009 η σοσιαλιστική κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου εκλέγεται στην Ελλάδα. Λίγο περισσότερο από μια εβδομάδα αργότερα, αποκαλύπτει ότι το έλλειμμα στα οικονομικά της Ελλάδας είναι διπλάσια από ό,τι φοβόταν προηγουμένως. Τον Απρίλιο του 2010 το ελληνικό χρέος υποβαθμίζεται στην κατηγορία «σκουπίδια» φέρνοντας την Ελλάδα στα πρόθυρα της πτώχευσης⁶.

Το Μάιο του 2010 σε μια κίνηση που σηματοδοτεί την έναρξη της κρίσης στην Ευρωζώνη, η Ελλάδα διασώθηκε για πρώτη φορά, αφού οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης συμφώνησαν για δάνεια ύψους 110 δισ. ευρώ.

Το Μάιο του 2011 η ΕΚΤ διασώζει οικονομικά την Πορτογαλία δίνοντας της δάνειο. Τον Ιούλιο του 2011 η Ελλάδα αφού δεν κατόρθωσε να βελτιώσει από μόνη της την οικονομική της κατάσταση έλαβε δάνειο για δεύτερη φορά. Τον Αύγουστο του 2011 η S&P υποβαθμίζει το δημόσιο χρέος των ΗΠΑ.

⁴Μούσης Ν., (2005), Ευρωπαϊκή Ένωση δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 35-36

⁵Λαπαβίτσας Κ. (2010), Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνης, σελ. 41-43

⁶Πατουλιάς Δ.(2009), Η κρίση αλλάζει τη ζωή μας και το management, εκδόσεις Κριτική, σελ. 14-17

1.3 Διαφοροποίηση της τωρινής κρίσης από τις προηγούμενες

Οι οικονομικές κρίσεις μπορεί να φαίνονται παρόμοιες, αλλά πάντα υπάρχουν βασικές διαφορές. Σήμερα αρκετοί αναρωτιούνται πώς συγκρίνεται η οικονομική κρίση του 2008 με τη σημερινή οικονομική κρίση που προκαλείται από την πανδημία. Αν και οι δύο επηρέασαν σημαντικά την οικονομία μας, υπάρχουν βασικές διαφορές μεταξύ των δύο.

Ο περιορισμός το 2008 ήταν η απομείωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ο περιορισμός το 2020 είναι η εξάπλωση του κορωνοϊού, η οποία βρίσκεται και πάλι σε άνοδο⁷.

Ως αποτέλεσμα, η Fed έλαβε μέτρα για να βοηθήσει την αγορά του Δημοσίου πριν από το lockdown⁸.

⁷Αλογοσκούφης Γ., (1997), Η κρίση της οικονομικής πολιτικής, εκδόσεις Κριτική, σελ. 14-18

⁸Μαριόλης, Θ. (2011) Η οικονομική πολιτική εντός και εκτός ευρώ, εκδόσεις Matura

1.4 Τα οικονομικά στοιχεία της Ελλάδας τα χρόνια της οικονομικής κρίσης

1.4.1 Το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών

Πίνακας 1: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ΕΕ – 28 και Ελλάδα (2005 – 2017)

	EU 28	GR
"2005"	-0,76	-15,68
"2006"	-1,35	-23,01
"2007"	-1,37	-14
"2008"	-2,34	-22,59
"2009"	-0,68	-9,59
"2010"	-0,46	-6,34
"2011"	-0,24	-5,14
"2012"	0,61	-3,92
"2013"	1,11	5,72
"2014"	1,04	3,83
"2015"	1,09	5,17
"2016"	1,56	7,42
"2017"	1,39	3,34

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως μπορούμε εύκολα να παρατηρήσουμε το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδας ξεκινάει από αρκετά αρνητικές τιμές τα πρώτα χρόνια (-23,01%) και σταδιακά βελτιώνεται. Ειδικότερα αξίζει να τονιστεί ότι από το 2013, έτος κατά το οποίο η Ελλάδα θεωρείται ότι ξεπέρασε τη κρίση το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών της βρίσκεται πάντοτε σε θετικές τιμές παρά τις όποιες διακυμάνσεις⁹.

⁹www.oecd.org

1.4.2 Οι εισερχόμενες Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Πίνακας 2: Εισερχόμενες ξένες άμεσες επενδύσεις ΕΕ – 28 και Ελλάδας (2005 – 2017) % ΑΕΠ

	EU 28	GR
"2005"	3,21	18,43
"2006"	3,47	22,63
"2007"	4,72	32
"2008"	1,69	5,21
"2009"	2,25	0,61
"2010"	2,14	1,84
"2011"	2,35	7,52
"2012"	1,98	7,17
"2013"	1,91	2,55
"2014"	1,33	2,59
"2015"	3,81	4,18
"2016"	3,35	-2,1
"2017"	1,68	-0,03

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως παρατηρούμε από το παραπάνω διάγραμμα οι εισερχόμενες ξένες άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα αποτελούσαν ένα μεγάλο κομμάτι του ΑΕΠ για τα έτη 2005 έως και 2007. Από το 2008 και ύστερα με την εμφάνιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης οι εισερχόμενες ΞΑΕ μειώνονται σημαντικά και τα έτη 2016 και 2017 βρίσκονται μάλιστα και σε αρνητικές τιμές δείγμα του ότι πλέον η Ελλάδα οφείλει να βρει νέους τρόπους να ενισχύσει το ΑΕΠ της¹⁰.

¹⁰www.oecd.org

1.4.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Πίνακας 3: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ΕΕ – 28 και Ελλάδας (2005 – 2017) σε γιλιάδες ευρώ

	EU 28	GR
"2005"	13655664	11048
"2006"	14828796	11878
"2007"	15775315	12822
"2008"	16556277	13750
"2009"	16203323	13344
"2010"	16800321	12599
"2011"	17524424	13005
"2012"	17846105	13446
"2013"	18512033	14297
"2014"	19093358	14966
"2015"	19635362	16086
"2016"	20318072	17367
"2017"	21135952	18571

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε το ΑΕΠ της Ελλάδας αυξάνεται από το 2005 έως και το 2008. Στη συνέχεια λόγω της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης αυτό μειώνεται αρκετά για τα δύο επόμενα έτη 2009 και 2010. Το αξιοσημείωτο είναι όμως ότι το ΑΕΠ αρχίζει να αυξάνεται εκ νέου από 2011 ενώ άλλες οικονομίες των χωρών της ΕΕ ήταν μέσα στην ύφεση. Τέλος, από το 2011 και μετά το ΑΕΠ της Ελλάδας αυξάνεται διαρκώς γεγονός το οποίο μας δείχνει ότι η χώρα αυτή ξεπέρασε αρκετά γρήγορα τη δύσκολη περίοδο της κρίσης¹¹.

¹¹www.oecd.org

1.4.4 Ρυθμός πληθωρισμού

Πίνακας 4: Ρυθμός πληθωρισμού ΕΕ – 28 και Ελλάδας (2005 – 2017)

	EU 28	GR
"2005"	2,3	3,99
"2006"	2,3	6,99
"2007"	2,4	5,05
"2008"	3,7	12,69
"2009"	1	12
"2010"	2,1	5,4
"2011"	3,1	4
"2012"	2,6	5,19
"2013"	1,5	3,87
"2014"	0,5	2,04
"2015"	0	1,63
"2016"	0,3	1,7
"2017"	0,7	1,76

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως βλέπουμε και στο παραπάνω πίνακα τα πρώτα χρόνια 2005 έως και 2008 ο ρυθμός πληθωρισμού της Ελλάδας βρισκόταν σε υψηλές τιμές με αποκορύφωμα το έτος 2008 όπου έλαβε τη μεγαλύτερη τιμή του 12,69%. Από εκεί και πέρα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης παρατηρείται μια αποκλιμάκωση του πληθωρισμού έως και το 2011 όπου ο πληθωρισμός βρίσκεται στο 4%. Στη συνέχεια το 2012 ο πληθωρισμός αυξάνεται οριακά ενώ από εκεί και πέρα έως και το 2016 ακολουθεί πτωτική πορεία η οποία και ανακόπτεται από μια μικρή αύξηση το 2017.

1.4.5 Καθαρό εθνικό εισόδημα ανά κάτοικο

Πίνακας 5: Καθαρό εθνικό εισόδημα ανά κάτοικο ΕΕ – 28 και Ελλάδα (2005 – 2017)

	EU 28	GR
"2005"	23381	30855
"2006"	25219	30955
"2007"	26646	33045
"2008"	27533	26911
"2009"	26791	25840
"2010"	27841	25251
"2011"	28998	27789
"2012"	29320	29754
"2013"	30299	35154
"2014"	31156	36655
"2015"	31814	39506
"2016"	32945	42209
"2017"	34122	42305

Πηγή: ΟΟΣΑ

1.4.6 Ρυθμός αποταμίευσης

Πίνακας 6: Ρυθμός αποταμίευσης ΕΕ – 28 και Ελλάδα (2005 – 2017) % ΑΕΠ

	EU 28	GR
"2005"	6,2	0,7
"2006"	6,4	-1
"2007"	7,1	1,8
"2008"	5,3	-13,1
"2009"	2,8	-13,5
"2010"	3,7	-10,8
"2011"	4,4	-6,8
"2012"	3,8	-5
"2013"	3,9	5,2
"2014"	4,4	5,8
"2015"	4,8	5,87
"2016"	5,5	6,1
"2017"	5,6	6,18

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε ο ρυθμός αποταμίευσης της Ελλάδας αρχικά βρίσκεται σε χαμηλά θετικά επίπεδα. Στη συνέχεια από το 2008 έως και το 2012 η τιμή του δείκτη βρίσκεται συνεχώς σε αρνητικές τιμές δείγμα του ότι οι πολίτες της Ελλάδας εξαιτίας της κρίσης σταμάτησαν να αποταμιεύουν και κατανάλωναν τις αποταμιεύσεις τους το διάστημα αυτό. Το σημαντικό στοιχείο εδώ είναι ότι από το 2013 και μετά οι αποταμιεύσεις των ιρλανδών πολιτών αυξάνονται σταθερά χρόνο με το χρόνο.

1.4.7 Κυκλοφορία χρήματος (M3)

Πίνακας 7: Κυκλοφορία χρήματος M3 ΕΕ – 28 και Ελλάδα (2005 – 2017) %

ΑΕΠ

	EU 28	GR
"2005"	64,1	35,1
"2006"	69,7	42,2
"2007"	77,4	57
"2008"	85,5	80,1
"2009"	88,7	93,4
"2010"	87,7	88,5
"2011"	88,6	86,5
"2012"	91	87
"2013"	92,7	86
"2014"	94,3	91,6
"2015"	100	100
"2016"	104,9	96,7
"2017"	109,8	99,1

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε η ταχύτητα κυκλοφορίας χρήματος M3 διαχρονικά στην Ελλάδα ακολουθεί μια ανοδική πορεία. Είναι γεγονός ότι η ανοδική αυτή τάση ανακόπτεται από το 2009 έως και το 2013 αλλά συνεχίζει τα επόμενα έτη¹².

¹²www.oecd.org

1.4.8 Μακροπρόθεσμα επιτόκια

Πίνακας 8: Μακροπρόθεσμα επιτόκια ΕΕ – 28 και Ελλάδας (2005 – 2017) %

ΑΕΠ

	EU 28	GR
"2005"	3,44	8,64
"2006"	3,86	8,83
"2007"	4,33	9,42
"2008"	4,36	11,07
"2009"	4,03	8,26
"2010"	3,78	6,09
"2011"	4,31	5,98
"2012"	3,05	6,19
"2013"	3,01	5,79
"2014"	2,28	6,37
"2015"	1,27	6,26
"2016"	0,93	5,6
"2017"	0,17	4,86

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε το μακροπρόθεσμο επιτόκιο της Ελλάδας αυξάνεται αρκετά από το 2005 έως και το 2008. Ύστερα παρατηρείται μια αποκλιμάκωση η οποία είναι συνεχής και σταθερή τα επόμενα έτη και τελικά το 2017 η τιμή ήταν μόλις 4,86%¹³.

¹³www.oecd.org

1.4.9 Ποσοστό ανεργίας

Πίνακας 9: Ποσοστό ανεργίας ΕΕ – 28 και Ελλάδα (2005 – 2017) % ΑΕΠ

	EU 28	GR
"2005"	8,9	2,55
"2006"	8,17	2,83
"2007"	7,12	2,24
"2008"	6,96	2,94
"2009"	8,87	7,22
"2010"	9,53	7,55
"2011"	9,61	7,03
"2012"	10,43	5,98
"2013"	10,82	5,38
"2014"	10,21	4,89
"2015"	9,39	3,97
"2016"	8,54	2,97
"2017"	7,62	2,74

Πηγή: ΟΟΣΑ

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω διάγραμμα το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα αυξήθηκε αρκετά από το 2009 έως και το 2011 σε σχέση με τη περίοδο πριν τη κρίση. Το θετικό όμως για τη χώρα είναι ότι με τις κατάλληλες πολιτικές η ανεργία αποκλιμακώθηκε σταθερά και το 2017 ήταν μόλις στο 2,74% δηλαδή περίπου σε ίδιο επίπεδο με εκείνο του 2005¹⁴.

¹⁴www.oecd.org

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

2.1 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης – προηγούμενες εμπειρίες. Ημεπειρία του κραχ του 1929

Η Μεγάλη Ύφεση του 1929 κατέστρεψε την οικονομία των ΗΠΑ¹⁵.

Συνολικά, η Μεγάλη Ύφεση είχε τεράστιο αντίκτυπο σε επτά βασικούς τομείς της οικονομίας των ΗΠΑ, οι οποίοι περιγράφονται παρακάτω¹⁶.

1. Οικονομία και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)
2. Πολιτική
3. Κοινωνία
4. Ανεργία
5. Τραπεζικό σύστημα
6. Χρηματιστήριο
7. Εμπορικές συναλλαγές

¹⁵Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης, σελ. 36-37

¹⁶Αλογοσκούφης Γ., (1997), Η κρίση της οικονομικής πολιτικής, εκδόσεις Κριτική, σελ. 15

2.2 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία και την ψυχική υγεία

Η ψυχική υγεία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της δημόσιας υγείας και σημαντικά επηρεάζει τις χώρες και το ανθρώπινο, κοινωνικό και οικονομικό τους κεφάλαιο¹⁷.

Επειδή οι σοβαρές ψυχικές διαταραχές ξεκινούν συχνά στην εφηβεία ή στη νεαρή ηλικία ενώ εμφανίζονται στην ενηλικίωση, η απώλεια της παραγωγικότητας μπορεί να είναι μακροχρόνια¹⁸.

Η κατανάλωση αλκοόλ παίζει σημαντικό ρόλο στην αύξηση των αυτοκτονιών, ειδικά μεταξύ των ανδρών. Οι αυτοκτονίες είναι πιο συχνές σε περιοχές υψηλής κοινωνικοοικονομικής στέρησης, κοινωνικού κατακερματισμού και υψηλής ανεργίας¹⁹.

Αυτό παρατηρείται και σε άλλες θεραπευτικές κατηγορίες παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει την υψηλότερη αναλογία ιατρών/πληθυσμού μεταξύ των χωρών της Ε.Ε²⁰.

Ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στο ποσοστό των αυτοκτονιών έχει προκαλέσει ζωνήρη συζήτηση στη χώρα. Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι τόσο η ύφεση όσο και τα συνοδευτικά μέτρα λιτότητας έχουν προκαλέσει αύξηση 35% στα ποσοστά αυτοκτονιών. Ομοίως, μια σειρά επαναλαμβανόμενων πανελλαδικών συγχρονικών ερευνών από το Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Έρευνας Ψυχικής Υγείας υποδηλώνει ότι η κρίση είχε σημαντική επίδραση στον επιπολασμό των συναισθηματικών διαταραχών. Συγκεκριμένα, ο επιπολασμός της μείζονος κατάθλιψης σε ένα μήνα αυξήθηκε από 3,3% το 2008, σε 6,8% το 2009, 8,2% το 2011 και 12,3% το 2013.

¹⁷Πασχαλίδης Γ., (2012), Έξοδος από την παγκόσμια οικονομική κρίση, εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 25

¹⁸Ρουμेलιώτης Π. (2009), Προς ένα πολυπολικό κόσμο, εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 36

¹⁹Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 45

²⁰Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 46

Αντίθετα, ο επιπολασμός της αυτοκτονίας ακολούθησε ανοδική πορεία μέχρι το 2011 και μειώθηκε στη συνέχεια ο επιπολασμός του αυτοκτονικού ιδεασμού ήταν 2,4% το 2008, 5,2% το 2009, 6,7% το 2011 και 2,6% το 2013. Αυτό το μοτίβο συμφωνεί με διεθνή ευρήματα που υποδηλώνουν ότι η αυτοκτονία αποτελεί μια οξεία απάντηση στην έναρξη της κρίσης. ενώ η κατάθλιψη περιλαμβάνει μια παρατεταμένη πορεία συμπτωμάτων πριν φτάσει σε κλινική εκδήλωση²¹.

Πριν από το έτος 2000, η Ελλάδα δεν επιτρεπόταν να ενταχθεί στην Ευρώπη λόγω του υψηλού πληθωρισμού και των αυξανόμενων χρεών. Όταν επιτέλους επιτράπηκε να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2000, εξακολουθούσαν να υπάρχουν ανησυχίες από τους οικονομολόγους, καθώς προσπάθησαν σκληρά να συμπίεσουν τα οικονομικά τους στοιχεία για να ανταποκριθούν στα κριτήρια του ευρώ, αλλά μόλις μπήκε στην ΕΕ, έπεσε σε ακόμη χειρότερα οικονομικές συνθήκες. Εκείνη την εποχή, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα ήταν 4% πάνω από τα κριτήρια της ΕΕ και ένας στους δέκα ήταν άνεργος. Εκεί τα οικονομικά μεγέθη, συμπεριλαμβανομένου του πληθωρισμού και της ανεργίας, χειροτερεύουν από τις συνθήκες στη Βρετανία ακόμη και κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Η προβληματική δήλωση αυτής της έρευνας είναι εάν η Ελλάδα θα παρέμενε μια τραγωδία ή θα μπορούσε να κάνει μια οικονομική επιστροφή και να γίνει ευκαιρία.

²¹Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 47

2.3 Οι επιπτώσεις της ελληνικής κρίσης στο βιοτικό επίπεδο

Από το 2008, η Ελλάδα αντιμετώπιζε προβλήματα διαχείρισης του δημοσίου χρέους της.

Η Ελλάδα έκανε υπερβολικές δαπάνες εδώ και πολλά χρόνια, γεγονός που δημιούργησε το δημοσιονομικό έλλειμμα. Επιπλέον, μεγάλο μέρος των δανείων της Ελλάδας συγκαλύφθηκαν, που ήρθαν στο φως κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης. Η χώρα δεν ήταν έτοιμη να το αντιμετωπίσει²².

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 επιβάρυνε την Ελλάδα με δισεκατομμύρια χρέη προς πληρωμή²³.

Η οικονομία της Ελλάδας υποφέρει από ύφεση από το έτος 2008. Το ΔΝΤ το 2010 δήλωσε ότι η ελληνική οικονομία χρειάζεται μια «πραγματική διόρθωση» για να μπορέσει να προχωρήσει στη βιωσιμότητα και μια «γρήγορη λύση» δεν θα έχει κανένα καλό αποτέλεσμα στην πτώση της οικονομικής κατάστασης μακροπρόθεσμα²⁴.

Πριν την αποδοχή της στην Ευρωζώνη το 2001, η ελληνική οικονομία μαστιζόταν από πολλά προβλήματα. Κατά τη δεκαετία του 1980, η ελληνική κυβέρνηση ακολούθησε επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Ωστόσο, αντί να ενισχύσει την οικονομία, η χώρα υπέστη υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού, υψηλά δημοσιονομικά και εμπορικά ελλείμματα, χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και συναλλαγματικές κρίσεις²⁵.

²²Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο, σελ.54

²³Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης, σελ. 16-18

²⁴Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 29

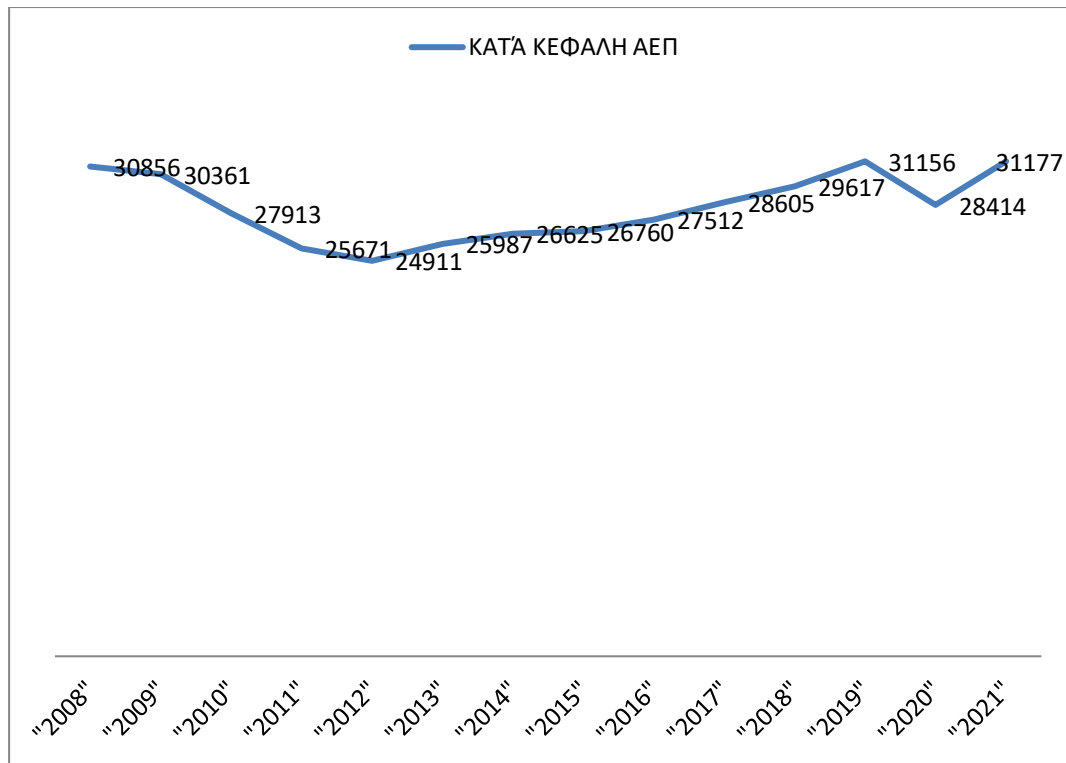
²⁵Στουρνάρας Γ. και Αλιμπάνη Μ..(2013) 'Η Ελληνική Οικονομία μετά την κρίση: Αναζητώντας ένα νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο' Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο αυτό η μείωση του βιοτικού επιπέδου των ελλήνων πολιτών αποτυπώνεται ξεκάθαρα στον δείκτη του κατά κεφαλή ΑΕΠ για την περίοδο 2008 – 2021. Όπως γνωρίζουμε το κατά κεφαλή ΑΕΠ υπολογίζεται διαιρώντας το εγχώριο ΑΕΠ με τον πληθυσμό της χώρας και αν και δεν είναι ο βέλτιστος δείκτης μέτρησης της οικονομικής ευημερίας εντούτοις θεωρείται αρκετά αξιόπιστος.

Πίνακας 10: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Ελλάδας (2008 – 2021)

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ
"2008"	30856
"2009"	30361
"2010"	27913
"2011"	25671
"2012"	24911
"2013"	25987
"2014"	26625
"2015"	26760
"2016"	27512
"2017"	28605
"2018"	29617
"2019"	31156
"2020"	28414
"2021"	31177

Πηγή: ΟΟΣΑ

Από το παραπάνω διάγραμμα επομένως μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι υπήρξε μια σημαντική μείωση του βιοτικού επιπέδου των ελλήνων πολιτών μέσα στα χρόνια της κρίσης και ειδικότερα την περίοδο 2008 – 2013. Από εκεί και πέρα υπάρχει μια συνεχόμενη αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ έως και το 2019 όπου η τιμή μειώθηκε εξαιτίας της πανδημίας του COVID και των περιοριστικών μέτρων που ακολούθησαν. Ωστόσο το 2021 το ελληνικό κατά κεφαλή ΑΕΠ έχει ξεπεράσει την τιμή που είχε το 2008 δείχνοντας πως η χώρα έχει αφήσει πίσω της εντελώς τις συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

3.1 Το σύστημα συνταξιοδότησης και η λειτουργία του

Ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα είναι ένα επίδομα εργαζομένων που δεσμεύει τον εργοδότη να καταβάλλει τακτικές εισφορές σε μια δεξαμενή χρημάτων που προορίζεται για τη χρηματοδότηση των πληρωμών που πραγματοποιούνται στους δικαιούχους υπαλλήλους μετά τη συνταξιοδότησή τους²⁶.

Ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα απαιτεί εισφορές από τον εργοδότη και μπορεί να επιτρέπει πρόσθετες εισφορές από τον εργαζόμενο. Οι εισφορές των εργαζομένων αφαιρούνται από τους μισθούς. Ο εργοδότης μπορεί επίσης να αντιστοιχίσει ένα μέρος των ετήσιων εισφορών του εργαζομένου μέχρι ένα συγκεκριμένο ποσοστό ή ποσό σε δολάρια. Υπάρχουν δύο κύριοι τύποι συνταξιοδοτικών προγραμμάτων: τα προγράμματα καθορισμένων παροχών και τα προγράμματα καθορισμένων εισφορών.

Σε ένα πρόγραμμα καθορισμένων παροχών, ο εργοδότης εγγυάται ότι ο εργαζόμενος θα λαμβάνει συγκεκριμένη μηνιαία πληρωμή μετά τη συνταξιοδότηση και εφ' όρου ζωής, ανεξάρτητα από την απόδοση της υποκείμενης επενδυτικής ομάδας. Επομένως, ο εργοδότης είναι υπεύθυνος για μια συγκεκριμένη ροή συνταξιοδοτικών πληρωμών στον συνταξιούχο, σε ποσό σε ευρώ που τυπικά καθορίζεται από έναν τύπο που βασίζεται στις αποδοχές και τα έτη υπηρεσίας²⁷.

Εάν τα περιουσιακά στοιχεία στον λογαριασμό του συνταξιοδοτικού προγράμματος δεν επαρκούν για την πληρωμή όλων των οφειλόμενων παροχών, η εταιρεία ευθύνεται για το υπόλοιπο της πληρωμής²⁸.

²⁶Matsaganis M., (2007), Union structures and pension outcomes in Greece, Wiley

²⁷Aglietta M., (2009), Η οικονομική κρίση, εκδόσεις Πόλις, σελ. 17-18

²⁸Λαπαβίτσας Κ. (2010), Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνης, σελ. 24

Σε ένα πρόγραμμα καθορισμένων εισφορών, ο εργοδότης δεσμεύεται να καταβάλει συγκεκριμένη εισφορά για κάθε εργαζόμενο που καλύπτεται από το πρόγραμμα. Αυτό μπορεί να συνοδεύεται από συνεισφορές των εργαζομένων. Το τελικό όφελος που λαμβάνει ο εργαζόμενος εξαρτάται από την επενδυτική απόδοση του προγράμματος. Η υποχρέωση της εταιρείας λήγει όταν δαπανηθούν οι συνολικές εισφορές.

Η εγγραφή σε ένα πρόγραμμα καθορισμένων παροχών είναι συνήθως αυτόματη εντός ενός έτους από την απασχόληση, αν και η κατοχύρωση μπορεί να είναι άμεση ή να καταναμηθεί σε έως και επτά χρόνια. Η αποχώρηση από μια εταιρεία πριν από τη συνταξιοδότηση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια ορισμένων ή όλων των συνταξιοδοτικών παροχών²⁹.

Με τα προγράμματα καθορισμένων εισφορών, οι εισφορές ενός ατόμου κατοχυρώνονται 100% αμέσως μόλις καταβληθούν. Εάν ο εργοδότης σας ταιριάζει με αυτές τις εισφορές ή σας δώσει μετοχές της εταιρείας ως μέρος ενός πακέτου παροχών, μπορεί να ορίσει ένα χρονοδιάγραμμα βάσει του οποίου ένα ορισμένο ποσοστό σας παραδίδεται κάθε χρόνο έως ότου είστε «πλήρως»³⁰.

²⁹Tinios P., (2012), Greece: Extreme crisis in a monolithic unreformed pension system, Sagepub

³⁰Aglietta M., (2009), Η οικονομική κρίση, εκδόσεις Πόλις, σελ. 28

3.2 Η κρατική συνταξιοδοτική δαπάνη στην Ελλάδα

Ως μέρος της συμφωνίας για την αποφυγή της εξόδου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τελευταία μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε αλλάζοντας το σύστημα που θεωρούσε τους κομμωτές και τους τηλεοπτικούς παρουσιαστές ως επικίνδυνα επαγγέλματα³¹.

Η Ελλάδα έχει δεσμευτεί να αλλάξει την ηλικία συνταξιοδότησης στα 67 ή 40 χρόνια υπηρεσίας, στο πλαίσιο αυτό η κυβέρνηση εκτιμά ότι αυτή η αλλαγή θα αποφέρει, έως το 2030, μόνιμη εξοικονόμηση, θα αυξηθούν οι ποινές πρόωρης συνταξιοδότησης και οι εισφορές για το κόστος υγείας θα αυξηθούν στο 6% από 4%.

Η συμφωνία για τη διάσωση της Ελλάδας περιλάμβανε επίσης ειδική αναφορά σε ρήτρα μηδενικού ελλείμματος, η οποία πρόκειται να εφαρμοστεί μέχρι τον Οκτώβριο του 2023. Αυτή η πολιτική ουσιαστικά θα απαγόρευε στην κυβέρνηση να δαπανά περισσότερα για συνταξιοδοτικά επιδόματα από όσα παίρνει κάθε χρόνο.

Πιο αναλυτικά το 2012 η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε σε σταδιακές περικοπές συντάξεων από το 2010 έως το 2012 ως μέρος των μέτρων λιτότητας που συμφωνήθηκαν με τους διεθνείς δανειστές το 2010³².

Οι περικοπές του Νοεμβρίου 2012 μείωσαν τις επικουρικές συντάξεις κατά πέντε με δέκα τοις εκατό και τις κύριες συντάξεις έως και 44%³³.

Το 2015 το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο στην Ελλάδα αποφάσισε ότι οι περικοπές ήταν αντίθετες με το σύνταγμα της χώρας και πρόκειται να ανατραπούν. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι οι περικοπές «στερούν τους συνταξιούχους από το δικαίωμα σε μια αξιοπρεπή ζωή».

³¹Πατουλιάς Δ.(2009), Η κρίση αλλάζει τη ζωή μας και το management, εκδόσεις Κριτική, σελ. 35

³²Ebbinghaus B., (2021), Inequalities and poverty risks in old age across Europe: The double-edged income effect of pension systems, Wiley

³³Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης, σελ 47

Ωστόσο, αυτό πρόκειται να κοστίσει στο κράτος 1,2/1,5 δισεκατομμύρια ευρώ και έχει προκαλέσει αντιπαράθεση με τους πιστωτές ΕΕ-ΔΝΤ³⁴.

Πρόκειται επίσης να ψηφιστεί νομοθεσία η οποία θέτει τέλος σε ειδικές συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις που επιτρέπουν σε ορισμένα άτομα να συνταξιοδοτούνται πρόωρα, όπως εκείνα που θεωρείται ότι εργάζονται σε επικίνδυνα περιβάλλοντα που περιλαμβάνουν «πυροσβέστες και εργάτες οικοδομών, σίγουρα, αλλά και κομμωτές (λόγω των χημικών). παίκτες πνευστών (γαστρική παλινδρόμηση) και ραδιοφωνικοί παρουσιαστές (μικρόβια σε μικρόφωνα)»³⁵.

Οι πιστωτές προτείνουν σύνταξη στα 67. Για όσους συνταξιοδοτηθούν μετά τις 30 Ιουνίου 2015 προτείνουν ανταποδοτική σύνταξη μετά τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας. Θέλουν και την κατάργηση του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης των συνταξιούχων (ΕΚΑΣ) που ισχύει για τις χαμηλές συντάξεις. Τέλος, θέλουν γενικές περικοπές στις συντάξεις κατά 1% του ΑΕΠ ετησίως (1,8 δισ. ευρώ)³⁶.

Η Ελλάδα δεν προτείνει περικοπές στις συντάξεις και ότι τα δικαιώματα των συνταξιούχων δεν πρέπει να θιγούν. Ζητούν επίσης αναβολή της ρήτρας μηδενικού ελλείμματος στις συντάξεις ενώ προτείνουν να μην δοθούν κίνητρα για πρόωρη συνταξιοδότηση».

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα θεμελιώθηκε κατά κύριο λόγο σε μια ισχυρή βάση των δημόσιων συντάξεων, αν και η σοβαρή κρίση της χώρας έκανε αυτό το βλέμμα όλο και πιο μη βιώσιμο και οδήγησε σε σοβαρές περικοπές. Υπάρχουν

³⁴Askenazy P., Cohen D., (2010), Οικονομική κρίση: Αίτια και προοπτικές, εκδόσεις Πόλις

³⁵Nektarios M., (2019), The Greek pension reforms: Crises and NDC attempts awaiting completion, Jstor

³⁶Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης, σελ. 51

εθελοντικά επαγγελματικά και ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα, αλλά εξακολουθούν να είναι ήσσονος σημασίας³⁷.

Οι υψηλοί δείκτες αναπλήρωσης και οι γενναιόδωροι κανόνες για την πρόωρη συνταξιοδότηση, σε αρκετά μεγάλο τμήμα των εργαζομένων και ειδικά στις γυναίκες δημιούργησε μεγάλη πίεση στο συνταξιοδοτικό σύστημα συμβάλλοντας ουσιαστικά στη διόγκωση του ελλείμματος και του δημόσιου χρέους το οποίο οδήγησε την Ελλάδα το 2010 να αναγκαστεί να ζητήσει την οικονομική συνδρομή της ΕΕ και του ΔΝΤ³⁸.

Ο πρώτος πυλώνας είναι κεντρικής σημασίας στην Ελλάδα και είναι επίσης πολύπλοκος. Γενικά, αποτελείται από τρία μέρη:

- Πρωτοβάθμια σύνταξη που σχετίζεται με τις αποδοχές.
- Επικουρική σύνταξη που σχετίζεται με τις αποδοχές.
- Ελάχιστες συνταξιοδοτικές παροχές

Ο πρώτος πυλώνας καλύπτει τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα και ορισμένους αυτοαπασχολούμενους. Για την επικουρική σύνταξη πρέπει να καταβληθεί πρόσθετο ποσοστό εισφορών³⁹.

Περισσότερα από 130 ταμεία παρείχαν πρωτογενή και επικουρική συνταξιοδοτική κάλυψη μέχρι το 2008, όταν αυτά συγχωνεύτηκαν σε μόλις έξι προγράμματα. Οι κανόνες και τα επίπεδα συνταξιοδοτικών παροχών τυποποιήθηκαν μεταξύ αυτών των νέων μεγαλύτερων ταμείων. Τα διαφορετικά συστήματα υπάρχουν σε διαφορετικές επαγγελματικές γραμμές.

³⁷Askenazy P., Cohen D., (2010), Οικονομική κρίση: Αίτια και προοπτικές, εκδόσεις Πόλις, σελ 38

³⁸Kalavrezou N., (2021), Reforming the Greek Pension System, Ssrn

³⁹Λαπαβίτσας Κ. (2010), Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνης, σελ 44

Ανάμεσα στα περίπου 130 διαθέσιμα ταμεία, το σημαντικότερο ταμείο για τον ιδιωτικό τομέα είναι το ΙΚΑ (Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων), το οποίο καλύπτει 5.530.000 εργαζόμενους και εργαζόμενους.

Οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα πληρώνονται απευθείας από τον κρατικό προϋπολογισμό κατά τη συνταξιοδότηση. Ορισμένες περικοπές οδήγησαν σε σημαντική μείωση των συνταξιοδοτικών παροχών του δημόσιου τομέα τα τελευταία χρόνια⁴⁰.

Εκτός από το μέρος του συνταξιοδοτικού συστήματος που σχετίζεται με τις αποδοχές, καταβάλλεται ελάχιστη σύνταξη σε όσους δεν διαθέτουν επαρκή μέσα.

1. Ταμεία συντάξεων

Ένα συνταξιοδοτικό ταμείο πρέπει να συσταθεί ως χωριστή νομική οντότητα και μπορεί να είναι είτε μεμονωμένο εργοδότη είτε συνταξιοδοτικό ταμείο για όλο το επάγγελμα. Ο διορισμός εξωτερικού διαχειριστή περιουσιακών στοιχείων δεν απαιτείται νομικά⁴¹.

⁴⁰Kantriviotis C., (2022), Supplementary Insurance: Transition from a Pay-as-You-Go to a Fully Funded Pension System (Greece), Ssrn

⁴¹Αγγελόπουλος Β. (2009), «Η Διεθνής Οικονομική Κρίση και η Ελλάδα» Εκδόσεις ecomonia, σελ. 41

2. Ομαδικά ασφαλιστικά προγράμματα

Η αγορά των ομαδικών ασφαλιστικών συστημάτων είναι υπανάπτυκτη, γεγονός που συνάδει με τη συνολική ανάπτυξη του δεύτερου πυλώνα⁴².

Επιπλέον, ο εργαζόμενος δικαιούται να εκπίπτει φορολογικές εισφορές έως και 1.000 ευρώ ως πρόσοδο, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για εισφορές σε ομαδικό ασφαλιστικό σύστημα, για ατομικές εισφορές σε ιδιωτική ασφαλιστική ρύθμιση ή για συνδυασμό και των δύο. Το τρέχον οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα, ωστόσο, έχει οδηγήσει στην εξαφάνιση ολοένα και περισσότερων φοροαπαλλαγών στο πλαίσιο των μέτρων λιτότητας της χώρας⁴³.

Οι εταιρείες προσφέρουν συχνά στους εργαζομένους τους τη δυνατότητα να συμμετέχουν εθελοντικά σε ένα πρόσθετο συνταξιοδοτικό σύστημα του τρίτου πυλώνα που βασίζεται σε ομαδικά ασφαλιστήρια συμβόλαια. Τα περισσότερα από αυτά τα σχέδια βασίζονται στην προσέγγιση της καθορισμένης συνεισφοράς. Οι εργοδότες μπορούν επίσης να συνεισφέρουν σε αυτά τα σχέδια, αλλά αυτό είναι προαιρετικό⁴⁴.

Στην Ελλάδα, οι συντάξεις χρηματοδοτούνται σε μεγάλο βαθμό από τα κρατικά ταμεία. Κατά τη διάρκεια της ελληνικής κρίσης χρέους, που ξέσπασε το 2010, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να μειώσει πολλές φορές τις συντάξεις. Ως αποτέλεσμα, ορισμένοι Έλληνες έπρεπε να παραδώσουν έως και τις μισές συντάξεις τους. Το 2020, το ανώτατο δικαστήριο της χώρας έκρινε ότι αυτό ήταν μερικώς παράνομο. Ως αποτέλεσμα, η κυβέρνηση αποφάσισε να επιστρέψει συνολικά 1,4 δισ. ευρώ στους εξαπατημένους συνταξιούχους την ίδια χρονιά⁴⁵.

⁴²Λαπαβίτσας Κ. (2010), Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνης, σελ. 38

⁴³Kantriviotis C., (2022), Supplementary Insurance: Transition from a Pay-as-You-Go to a Fully Funded Pension System (Greece), Ssrn

⁴⁴Kouskouna E., Strantzalous A., (2021), The Pension System in Greece, Elsevier

⁴⁵Μπέλλου Ε., (2013), Οικονομική κρίση, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, σελ. 31

Η χώρα βρίσκεται πλέον οικονομικά στα πόδια της, αλλά η γήρανση εξακολουθεί να είναι ένα σημαντικό πρόβλημα εκεί. Η Ελλάδα είναι μια από τις πιο γηρασμένες χώρες της Ευρώπης. περισσότερο από το 20 τοις εκατό των Ελλήνων είναι άνω των 65 ετών. Χρειάζονται επομένως μεταρρυθμίσεις, αλλά δεν είναι ακριβώς ευπρόσδεκτες από τον πληθυσμό. Τα νέα συνταξιοδοτικά προγράμματα έγιναν δεκτά με απεργίες και διαδηλώσεις το 2020. Εν τω μεταξύ, η νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης αυξήθηκε στα 67 έτη, για άνδρες και γυναίκες που έχουν καταβάλει συνταξιοδοτικές εισφορές για τουλάχιστον 4.500 ημέρες (ισοδύναμο με 15 έτη εργασίας). Εξαιρέσεις ισχύουν για τους Έλληνες που έχουν βαρύ επάγγελμα ή πρέπει να εργαστούν σε ανθυγιεινές συνθήκες. Το ίδιο ισχύει και για τους κατοίκους που φροντίζουν παιδιά, αδέρφια ή αδελφές με αναπηρία. Όσοι επιθυμούν να συνταξιοδοτηθούν νωρίτερα μπορούν να σταματήσουν να εργάζονται από την ηλικία των 62 ετών. Για κάθε μήνα που εργάστηκαν κάτω από τα 67 έτη, θα αφαιρείται από τη σύνταξη 1/200.

Η επικουρική σύνταξη ρυθμίζεται επίσης από την κυβέρνηση στην Ελλάδα. Είναι υποχρεωτική και, όπως και η σύνταξη του ελληνικού δημοσίου, χρηματοδοτείται με βάση τη συνταξιοδότηση (οι εργαζόμενοι πληρώνουν όλοι για τις συντάξεις των συνταξιούχων). Το μέγιστο ποσό για το οποίο μπορεί κάποιος να συγκεντρώσει σύνταξη είναι 6.500 ευρώ το μήνα. Η υποχρέωση ισχύει μόνο για μισθωτούς. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες μπορούν να επιλέξουν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα επικουρικής σύνταξης. Πριν από το 2020, το εισόδημα του ελεύθερου επαγγελματία καθόριζε τη συνταξιοδοτική εισφορά, αλλά μετά τους δόθηκε η δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ έξι κατηγοριών ασφάλισης κάθε χρόνο. Όσο υψηλότερη είναι η κατηγορία, τόσο υψηλότερη είναι η μηνιαία πληρωμή του ασφαλιστρού και η σύνταξη που λαμβάνεται τελικά⁴⁶.

Αν σκεφτούμε ότι ένας Έλληνας με μέσο καθαρό εισόδημα λαμβάνει όχι λιγότερο από το 83,6% αυτού του καθαρού εισοδήματος ως σύνταξη, τότε μπορείτε με ασφάλεια να το χαρακτηρίσετε γενναιόδωρο. Κάποιος που κερδίζει το μισό από αυτό το μέσο καθαρό εισόδημα στην Ελλάδα παίρνει ακόμη και το 94,1% του ως σύνταξη. Συμπεριλαμβανομένης της κρατικής σύνταξης, ένας συνταξιούχος Έλληνας θα

⁴⁶Kouskouna E., Strantzalou A., (2021), The Pension System in Greece, Elsevier

λαμβάνει κατά μέσο όρο μόλις 17.670 ευρώ ετησίως το 2020. Επιπλέον, το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη χρηματοδότηση pay-as-you-go. Ως αποτέλεσμα, η γήρανση του πληθυσμού κρέμεται πάνω από τις συντάξεις σαν το δαμόκλειο σπαθί⁴⁷.

Από την 1η Ιανουαρίου 2022, οι ελληνικές εταιρείες πρέπει να εγγράψουν νέες προσλήψεις σε ένα υποχρεωτικό συνταξιοδοτικό ταμείο με ατομικές καθορισμένες εισφορές - το Ταμείο Καθορισμένων Εισφορών Ελληνικών Επικουρικών Συντάξεων (ΤΕΚΑ) - στο πλαίσιο μέτρων που αποσκοπούν στη βελτίωση της βιωσιμότητας και των παροχών των συντάξεων. Το συνταξιοδοτικό σύστημα της Ελλάδας περιλαμβάνει μια εθνική σύνταξη που καταβάλλεται σε μόνιμους κατοίκους και μια σύνταξη κοινωνικής ασφάλισης που σχετίζεται με τις αποδοχές για μισθωτούς και ορισμένες άλλες κατηγορίες προσώπων.

Στο ΤΕΚΑ από το τρέχον πρόγραμμα επικουρικής σύνταξης (ΕΤΕΑΕΠ) μπορούν να μετακινηθούν και ορισμένοι εργαζόμενοι ηλικίας 35 ετών και κάτω. Πρέπει να είναι ελεύθεροι επαγγελματίες στον τομέα της υγείας, ασφαλισμένοι στον Οργανισμό Αγροτικών Ασφαλίσεων ή να απαλλαγούν από ασφάλιση σε οποιοδήποτε άλλο πρόγραμμα επικουρικής σύνταξης. Οι εργαζόμενοι ηλικίας 35 ετών και άνω που εργάζονται σε αυτούς τους κλάδους πρέπει να παραμείνουν στο ΕΤΕΑΕΠ, αλλά μπορούν να συμμετέχουν στον e-ΕΦΚΑ.

Η κυβέρνηση θα εγγυηθεί ένα ελάχιστο επίδομα ισοδύναμο με τις συνολικές εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών του μέλους του συστήματος ΤΕΚΑ, προσαρμοσμένο για τον πληθωρισμό⁴⁸.

Τα μέλη του προγράμματος ΤΕΚΑ θα λαμβάνουν ένα προκαθορισμένο επενδυτικό σχήμα, εγκεκριμένο από το διοικητικό συμβούλιο του συστήματος ως το καταλληλότερο για το μέσο ασφαλισμένο μέλος. Στα μέλη θα προσφερθούν

⁴⁷Μπέλλου Ε., (2013), Οικονομική κρίση, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, σελ. 27

⁴⁸Kantriviotis C., (2022), Supplementary Insurance: Transition from a Pay-as-You-Go to a Fully Funded Pension System (Greece), Ssrn

επενδυτικές επιλογές με διαφορετικά προφίλ κινδύνου και μπορούν να αλλάζουν την επενδυτική τους επιλογή μία φορά κάθε τρία χρόνια.

Τα άτομα με τουλάχιστον 15 έτη εισφορών θα λάβουν τη σύνταξή τους κατά την κανονική ημερομηνία συνταξιοδότησης ως ισόβια πρόσοδο, υπολογιζόμενη στο υπόλοιπο του λογαριασμού ΤΕΚΑ κατά τη συνταξιοδότηση.

Τα ποσοστά εισφορών στο ΤΕΚΑ θα είναι τα ίδια με αυτά του ΕΤΕΑΕΠ — εργοδότες και εργαζόμενοι συνεισφέρουν ο καθένας με 3,25% υπολογιζόμενες σε μηνιαίες αποδοχές ή μισθοδοσία έως 6.500 ευρώ. Το ποσό της εισφοράς θα μειωθεί στο 3% τον Ιούνιο του 2022⁴⁹.

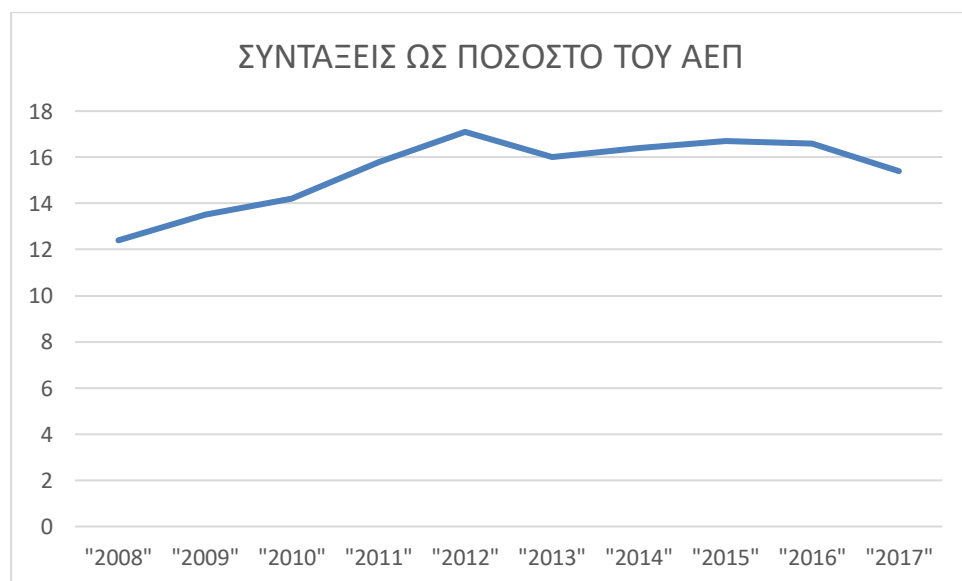
⁴⁹Kantriviotis C., (2022), Supplementary Insurance: Transition from a Pay-as-You-Go to a Fully Funded Pension System (Greece), Ssrn

3.3 Στατιστικά στοιχεία για την ύφεση στο εισόδημα των συνταξιούχων και τη μείωση του βιοτικού τους επιπέδου

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία για τις συνταξιοδοτικές δαπάνες της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο 2008 έως και 2017.

Πίνακας 11: Δαπάνες για συντάξεις Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ
"2008"	12,4
"2009"	13,5
"2010"	14,2
"2011"	15,8
"2012"	17,1
"2013"	16
"2014"	16,4
"2015"	16,7
"2016"	16,6
"2017"	15,4

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι οι συντάξεις ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι διαχρονικά σε υψηλά επίπεδα στην Ελλάδα. Οι δαπάνες αυτές αυξάνονταν συνεχώς

από το 2008 έως και το 2012. Από εκεί και μετά παρατηρήθηκε μια μείωση και το 2017 έτος μέχρι το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία στη βάση του ΟΟΣΑ η δαπάνη για συντάξεις κατέληξε στο 15,4% του ΑΕΠ.

ΠΙΝΑΚΑΣ
Σύνταξη γήρατος κατ' άτομο ηλικίας
65+ ετών σε ευρώ σε τρέχουσες τιμές
στην Ελλάδα και στην Ε.Ε.28
τα έτη 2009, 2014 και 2017

ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΤ' ΑΤΟΜΟ 65+ ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΣΕ ΕΥΡΩ			
ΠΕΡΙΟΧΗ	2009	2014	2017
Ελλάδα	14.685	12.104	10.647
Ε.Ε.28	14.072	15.294	15.510
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ			
	2014/2009	2017/2014	2017/2009
Ελλάδα	-17,6	-12,0	-27,5
Ε.Ε.28	8,7	1,4	10,2
ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ Ε.Ε.28			
Ελλάδα	104,4	79,1	68,6

Πηγή: www.statistics.gr

Ο παραπάνω πίνακας μας δίνει πληροφορίες σχετικά με τις ποσοστιαίες μεταβολές στις συντάξεις των ατόμων 65 ετών και άνω για την περίοδο 2009 έως και 2017 στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όπως μπορούμε να δούμε εδώ για την περίοδο 2009 έως 2014 η συνταξιοδοτική δαπάνη στην Ελλάδα μειώθηκε σε ποσοστό 17,6% ενώ στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 8,1%. Επίσης για την περίοδο 2014 έως 2017 η συνταξιοδοτική δαπάνη στην Ελλάδα μειώθηκε σε ποσοστό 12% ενώ στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 1,4%.

Τέλος, για την περίοδο 2009 έως 2017 η συνταξιοδοτική δαπάνη στην Ελλάδα μειώθηκε σε ποσοστό 27,5% ενώ στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 10,2%.

Ο παρακάτω πίνακας ο οποίος προέρχεται από την εφημερίδα Καθημερινή μας δείχνει με χρονική σειρά τις 23 μειώσεις των συντάξεων που συνέβησαν από το 2010 έως και το 2019. Το αποτέλεσμα αυτών κυβερνητικών επιλογών ήταν οι συνταξιοδοτικές δαπάνες να μειωθούν κατά 50 δις ευρώ μέσα στη περίοδο αυτή⁵⁰.

⁵⁰<https://www.kathimerini.gr/economy/local/907886/23-perikopes-se-epta-chronia-meiosan-tis-syntaxeis-kata-50-dis/>

3.3.1 Στατιστικά στοιχεία για συντάξεις στην Ελλάδα μέσα από το σύστημα ΗΛΙΟΣ της ΙΔΙΚΑ (2019 - 2022)

Διαστρωμάτωση Συντάξεων - ΔΑΠΑΝΗ (01/2022)

Εύρος Ποσού	Γήρατος			Θανάτου		Αναπηρικές		
	Πλήθος Μ.Ο. Διάμεσος	Διάμεσος Πλήθος Μ.Ο.	Λοιπές	Πλήθος Μ.Ο. Διάμεσος	Διάμεσος	Πλήθος Μ.Ο.		
A. Κύριες								
0,01-500	470.014 390,00	369,66 1.785	412,22 249,05	355.792 200,00		358,44 383,05	113.708	
500,01-1000	745.092 681,19	690,88 13.052	650,33 783,77	213.214 783,30		718,07 705,99	85.118	
1000,01-1500	524.854 1.143,17 1.454,70	1.225,64 20.220	1.156,57	1.219,15 1.143,30		42.168 3	1.164,27 1.371,59	
1500,01-2000	99.886 2.343	1.679,16 1.684,45	1.645,51 1.655,24	1.784 0		1.656,33 0,00	1.609,59	
2000,01-2500	17.883 374	2.178,57 2.156,87	2.139,27 2.127,81	438 0		2.213,89 0,00	2.189,44	
Άνω των 2500,01	8.636 2.857,95	3.078,92 108	3.066,51	2.903,29 2.721,94		351 0	2.954,27 0,00	
Σύνολο Κύριες	1.866.365 14.840			613.747			221.871	
B. Επικουρικές								
0,01-100	51.835 68,46	73,70 0	80,28 0,00	110.222		70,90 76,49	18.786 65,18	
100,01-200	404.052 147,72	163,25 147,21	170,64 1	135.549 128,06		146,48 143,76	39.283	

200,01-300	310.428	237,71	235,50	18.662	233,00	228,77	10.001	237,66	
	232,69	0	0,00						
300,01-400	83.957	339,75	335,22	3.611	332,81	327,00	1.887	336,83	330,42
	0,00								
400,01-500	28.031	437,09	434,60	983	443,89	440,53	561	441,31	435,23
	0,00								
500,01-1000	17.173	625,84	599,91	615	615,16	585,62	370	613,89	576,93
	0,00								
1000,01-1500	572	1.173,87	1.128,32		15	1.107,42		1.073,77	
	8	1.081,48	1.073,69	0	0,00				
1500,01-2000	50	1.696,77	1.680,48		2	1.558,70		1.558,70	
	0	0,00	0	0,00					
2000,01-2500	7	2.181,07	2.116,31		0	0,00		1	
	2.134,03	2.134,03	0	0,00					
Άνω των 2500,01	0	0,00		0	0,00		0	0,00	
	0	0,00							
Σύνολο Επικουρικές	896.105				269.659				
	70.897	1							

Γ. Μερίσματα

0,01-100	174.832	72,66	74,54	55.506	47,07	44,67	1	70,00	
	70,00	0	0,00						
100,01-200	142.377	125,88	118,50	12.195	132,19	124,70	1	157,50	
	157,50	0	0,00						
200,01-300	10.386	239,44	235,43	1.319	248,91	248,08	1	216,09	216,09
	0,00								
300,01-400	8.359	355,89	365,40	960	345,13	348,20	10	341,04	352,80
	0,00								
400,01-500	1.786	430,27	430,34	204	432,32	434,00	5	432,46	434,00
	0,00								
500,01-1000	271	523,18	518,00	3	527,33	518,00	0	0,00	0
	0,00								
1000,01-1500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	0,00								

1500,01-2000	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
2000,01-2500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
Άνω των 2500,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0	0,00						
Σύνολο Μερισμάτα	338.011			70.187		18	
0							

Δ. ΟΠΕΚΑ

0,01-500	18.816	360,07	360,00	0	0,00	0	0,00
16.176	229,19	220,01					
500,01-1000	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
1000,01-1500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
1500,01-2000	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
2000,01-2500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
Άνω των 2500,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0	0,00						
Σύνολο ΟΠΕΚΑ	18.816		0		0		
16.176							

Ε. Λοιπές

0,01-500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
500,01-1000	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
1000,01-1500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
1500,01-2000	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							

2000,01-2500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
		0,00					
Άνω των 2500,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	
		0,00					
Σύνολο Λοιπές	0		0		0		0

Διαστρωμάτωση Συντάξεων - ΔΑΠΑΝΗ (01/2021)

Εύρος Ποσού	Γήρατος		Θανάτου		Αναπηρικές		
	Πλήθος Μ.Ο. Διάμεσος	Διάμεσος Πλήθος Μ.Ο.	Πλήθος Μ.Ο. Διάμεσος	Διάμεσος	Πλήθος Μ.Ο.		
		Λοιπές					
A. Κύριες							
0,01-500	491.846	368,98	411,36	354.393	351,85	374,55	120.595
	388,51	383,00	531	344,50	391,65		
500,01-1000	742.503	688,73	647,38	203.123	718,12	703,95	87.389
	677,30	662,28	8.992	784,10	783,30		
1000,01-1500	528.681	1.226,95		1.221,18	40.362	1.163,04	
	1.141,85	20.838	1.154,90	1.143,30	3	1.371,59	
	1.454,70						
1500,01-2000	93.299	1.680,02	1.652,94	1.686	1.643,52	1.590,97	
	2.330	1.679,55	1.654,42	0	0,00		
2000,01-2500	11.809	2.182,22	2.143,76	395	2.208,96	2.190,81	
	342	2.155,45	2.122,76	0	0,00		
Άνω των 2500,01	5.664	3.106,63	2.938,48	294	2.930,96		
	2.827,56	101	3.080,94	2.731,47	0	0,00	
Σύνολο Κύριες	1.873.802		600.253			231.595	
		9.526					

B. Επικουρικές

0,01-100	50.090	73,72	80,67	109.113	71,70	78,35	18.345	66,24	
	69,82	0	0,00						
100,01-200	413.708		163,37	170,64	129.063	145,95	143,54	41.134	
	147,53	146,92	0	0,00					
200,01-300	314.559		237,56	235,35	16.475	232,52	227,67	10.244	237,47
	232,58	0	0,00						
300,01-400	83.426	339,52	335,07	3.271	332,85	326,30	1.876	336,78	330,93
	0,00								0
400,01-500	27.390	436,65	434,39	934	442,59	437,64	567	441,99	436,24
	0,00								0
500,01-1000	16.688	626,51	600,19	575	619,70	588,35	370	612,66	576,56
	0,00								0
1000,01-1500	567	1.174,67		1.129,46	12	1.083,80			1.060,77
	9	1.077,37		1.057,67	0	0,00			
1500,01-2000	59	1.699,65		1.688,55	2	1.558,70			1.558,70
	0	0,00		0	0,00				
2000,01-2500	6	2.191,86		2.170,81	1	2.137,11			2.137,11
	0	0,00		0	0,00				
Άνω των 2500,01	1	4.443,48		4.443,48	0	0,00			0
	0,00	0	0,00						
Σύνολο Επικουρικές	906.494				259.446				
	72.545		0						

Γ. Μερίσματα

0,01-100	177.207		72,49	74,28	53.768	47,10	44,70	1	49,00
	49,00	0	0,00						
100,01-200	140.176		125,81	118,14	12.669	134,08	125,66	2	133,52
	133,52	0	0,00						
200,01-300	17.782	244,52	246,96	1.473	242,69	242,06	11	245,18	251,37
	0,00								0
300,01-400	1.810	325,18	313,45	157	317,42	313,60	5	305,76	303,80
	0,00								0
400,01-500	60	427,91	430,34	2	441,77	441,77	0	0,00	0
	0,00								

500,01-1000 0,00	9	567,46	544,63	0	0,00	0	0,00	0
1000,01-1500 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
1500,01-2000 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
2000,01-2500 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
Άνω των 2500,01 0 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
Σύνολο Μερίσματα 0		337.044				68.069		19

Δ. ΟΠΕΚΑ

0,01-500 14.259	20.904	360,09	360,00	0	0,00	0	0,00	
		219,03	191,07					
500,01-1000 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
1000,01-1500 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
1500,01-2000 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
2000,01-2500 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
Άνω των 2500,01 0 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
Σύνολο ΟΠΕΚΑ 14.259	20.904			0		0		

Ε. Λοιπές

0,01-500 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0
500,01-1000 0,00	0	0,00		0	0,00	0	0,00	0

1000,01-1500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
1500,01-2000	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
2000,01-2500	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0,00							
Άνω των 2500,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
0	0,00						
Σύνολο Λοιπές	0		0		0		0

Διαστρωμάτωση Συντάξεων - ΔΑΠΑΝΗ (01/2020)

Εύρος Ποσού	Γήρατος		Θανάτου		Αναπηρικές		
	Πλήθος Μ.Ο.	Διάμεσος	Πλήθος Μ.Ο.	Διάμεσος	Πλήθος Μ.Ο.		
	Διάμεσος	Πλήθος Μ.Ο.	Διάμεσος				
Α. Κύριες							
0,01-500	520.100	368,79	409,29	369.697	345,09	364,18	127.457
	387,46	380,24	373	390,81	391,65		
500,01-1000	742.730	686,74	643,68	184.317	716,66	702,49	89.330
	674,44	653,55	6.520	784,28	783,30		
1000,01-1500	536.034	1.226,82		1.220,72	38.988	1.165,24	
	1.143,99	20.779	1.151,51	1.143,30	3	1.371,59	
	1.454,70						
1500,01-2000	93.391	1.679,04	1.652,60	1.505	1.633,20	1.575,99	
	2.313	1.661,55	1.630,30	0	0,00		
2000,01-2500	9.888	2.162,89	2.124,50	340	2.203,09	2.198,22	
	284	2.146,34	2.116,55	0	0,00		
Άνω των 2500,01	3.359	3.135,12	2.960,57	285	2.899,29		
	2.798,90	89	3.099,77	2.745,20	0	0,00	

Σύνολο Κύριες	1.905.502			595.132				240.252
	6.896							

Β. Επικουρικές

0,01-100	61.880	75,96	82,35	120.547	71,20	77,57	16.373	69,84
	73,64	0	0,00					
100,01-200	517.990		158,99	163,66	125.605	144,74	142,37	43.255
	147,20	146,37	0	0,00				
200,01-300	275.895		229,37	224,19	14.363	227,99	222,60	9.860
	224,39	0	0,00					
300,01-400	39.053	342,39	339,28	1.422	341,27	337,32	1.144	340,38
	0,00							336,74
400,01-500	10.566	433,91	422,31	437	443,68	440,85	361	442,74
	0,00							438,35
500,01-1000	8.372	626,39	596,48	271	593,36	562,50	152	589,52
	0,00							555,19
1000,01-1500	158	1.139,77		1.121,56	0	0,00		1
	1.057,67	1.057,67		0	0,00			
1500,01-2000	3	1.731,30		1.748,88	0	0,00		0
	0,00	0	0,00					
2000,01-2500	0	0,00		0	0,00		0	0,00
	0,00							0
Άνω των 2500,01	0	0,00		0	0,00		0	0,00
	0	0,00						
Σύνολο Επικουρικές	913.917				262.645			
	71.146		0					

Γ. Μερίσματα

0,01-100	179.718		72,38	74,16	54.018	47,05	44,70	3	64,93
	49,00	0	0,00						
100,01-200	139.257		125,59	117,89	13.112	134,01	125,66	1	156,78
	156,78	0	0,00						
200,01-300	17.703	244,37	246,96	1.418	244,13	246,96	12	242,88	247,93
	0,00								0

300,01-400 0,00	1.705	323,03	310,37	159	317,26	313,60	5	305,76	303,80	0
400,01-500 0,00	31	432,08	437,28	2	441,77	441,77	0	0,00		0
500,01-1000 0,00	8	570,32	546,45	0	0,00		0	0,00		0
1000,01-1500 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
1500,01-2000 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
2000,01-2500 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
Άνω των 2500,01 0 0,00		0	0,00		0	0,00		0	0,00	
Σύνολο Μερίσματα 0		338.422				68.709			21	

Δ. ΟΠΕΚΑ

0,01-500 11.536	23.028	360,10	360,00	0	0,00		0	0,00		
		203,20	164,57							
500,01-1000 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
1000,01-1500 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
1500,01-2000 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
2000,01-2500 0,00	0	0,00		0	0,00		0	0,00		0
Άνω των 2500,01 0 0,00		0	0,00		0	0,00		0	0,00	
Σύνολο ΟΠΕΚΑ 11.536	23.028			0			0			

Ε. Λοιπές

0,01-500 0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
500,01-1000 0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
1000,01-1500 0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
1500,01-2000 0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
2000,01-2500 0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Άνω των 2500,01 0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Σύνολο Λοιπές	0		0		0		0

Διαστρωμάτωση Συντάξεων - ΔΑΠΑΝΗ (01/2019)

Εύρος Ποσού	Γήρατος		Θανάτου		Αναπηρικές	
	Πλήθος Μ.Ο. Διάμεσος	Διάμεσος Πλήθος Μ.Ο.	Πλήθος Μ.Ο. Διάμεσος	Διάμεσος	Πλήθος Μ.Ο.	
Α. Κύριες						
0,01-500 386,96	553.961 379,7	369,97 280	409,42 391,83	388.095 391,65	342,78	371,6 135480
500,01-1000 675,01	737.904 657,92	685,86 4627	642,13 784,76	169.384 783,3	702,56	682,94 87911
1000,01-1500 1154	539.451 20603	1.226,63 1145,3	1220,13 1135,94	4	36.235 1392,37	1174,43 1454,7
1500,01-2000 2759	95.953 1682,58	1.685,24 1658,82	1669,16 0	1.092 0	1642,72	1591,39
2000,01-2500 327	8.518 2161,23	2.141,58 2124,52	2105,24 0	324 0	2236,31	2235,39

Άνω των 2500,01	2.380	3.083,36	2917,19	178	2844,56				
2686,97	88	3084,76	2743,09	0	0				
Σύνολο Κύριες	1.938.167		595.308					247.168	
	4.911								

Β. Επικουρικές

0,01-100	57.614	76,86	83,10	114.323	72,06	79,72	15.237	72	
76,46	0	0							
100,01-200	521.545		159,00	163,66	120.431	144,90	142,55	44.482	147
146,12	0	0							
200,01-300	274.212		229,12	224,15	13.535	227,66	222,38	9.914	231
224,15	0	0							
300,01-400	37.069	342,25	339,02	1.160	342,05	338,78	1.122	341	336,82 0
0									
400,01-500	9.492	432,93	419,10	342	440,22	435,21	350	442	438,30 0
0									
500,01-1000	7.762	626,60	597,03	248	597,19	568,48	152	591	554,38 0
0									
1000,01-1500	133	1.131,83		1.113,39	0	0,00			1
1.058	1.057,67	0	0						
1500,01-2000	2	1.776,88		1.776,88	0	0,00			0 0
0	0								
2000,01-2500	0	0,00		0	0,00		0	0	0
0									
Άνω των 2500,01	0	0,00		0	0,00		0	0	0
0 0									
Σύνολο Επικουρικές	907.829				250.039				
71.258		0							

Γ. Μερίσματα

0,01-100	181.971		72,30	74,10	54.067	46,86	44,70	2,00	47,78
47,78	0,00	0,00							
100,01-200	139.009		125,38	117,76	12.470,00		134,90	127,40	1,00
156,78	156,78	0,00	0,00						

200,01-300	17.729	244,52	246,96	1.363,00	245,41	246,96	12,00	242,88
	247,93	0,00	0,00					
300,01-400	1.675	321,87	308,70	162,00	317,56	313,60	6,00	305,43
	0,00	0,00						303,80
400,01-500	7	435,69	444,24	2,00	441,77	441,77	0,00	0,00
	0,00	0,00						
500,01-1000	7	576,44	565,41	0,00	0,00	0,00	0,00	
	0,00	0,00						
1000,01-1500	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	0,00	0,00						
1500,01-2000	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	0,00	0,00						
2000,01-2500	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
	0,00	0,00						
Άνω των 2500,01	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00						
Σύνολο Μερισμάτα		340.398			68.064			21
	0							

Δ. ΟΠΕΚΑ

0,01-500	24.959	360,12	360	0	0,00	0	0	
	8.938	179,07	149,92					
500,01-1000	0	0	0	0,00	0	0	0	
	0							
1000,01-1500	0	0	0	0,00	0	0	0	
	0							
1500,01-2000	0	0	0	0,00	0	0	0	
	0							
2000,01-2500	0	0	0	0,00	0	0	0	
	0							
Άνω των 2500,01	0	0	0	0,00	0	0	0	
	0	0						
Σύνολο ΟΠΕΚΑ	24.959		0		0			
	8.938							

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΟΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

4.1 Οι ατέλειες του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα ανέκαθεν ήταν δαπανηρό, περίπλοκο και στρεβλό, γεγονός που συνέβαλε στα δημοσιονομικά προβλήματα της Ελλάδας και στην αποθάρρυνση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού από αυτό.

Μια σειρά από μεταρρυθμίσεις που εισήχθησαν κατά τη διάρκεια της περιόδου 2015–2017 είχαν ως στόχο το γενικό όφελος των συνταξιούχων και την υιοθέτηση νέων κανόνων συνεισφοράς, αφαίρεσαν πολλές στρεβλώσεις και μείωσαν τον κατακερματισμό και το κόστος⁵¹.

Εάν οι μεταρρυθμίσεις αυτές είχαν πλήρως εφαρμοστεί σε βάθος χρόνου, θα μπορούσαν να συμβάλουν πολύ στην ενίσχυση του συνταξιοδοτικού συστήματος.

⁵¹Παυλόπουλος Η., (2020), Νέα ασφαλιστική - εργατική - συνταξιοδοτική νομοθεσία, εκδόσεις Βροτέας, σελ 17-18

4.2 Οι μεταρρυθμίσεις της περιόδου 2015 – 2017 οι οποίες δεν ολοκληρώθηκαν

Το πακέτο μεταρρυθμίσεων του 2017 που στόχευε στην εξισορρόπηση του μείγματος δημοσιονομικής πολιτικής προς υποστήριξη και ανάπτυξη του συνταξιοδοτικού συστήματος δεν εφαρμόστηκε στην πράξη. Η εφαρμογή των προνομοθετημένων μέτρων θα είχε δημιουργήσει δημοσιονομικό χώρο για πιο στοχευμένες κοινωνικές δαπάνες, επενδύσεις και φορολογικές περικοπές, με παράλληλη τήρηση των φιλόδοξων μεσοπρόθεσμων στόχων πρωτογενούς πλεονάσματος 3,5% του ΑΕΠ⁵².

Για τις κύριες συντάξεις, οι περικοπές θα επηρέαζαν περίπου 1,4 εκατομμύρια συνταξιούχους (περίπου το 70% των συνταξιούχων το 2015) και η μέση μείωση για όσους έχουν «αρνητική» διαφορά θα ήταν περίπου 14%. Επίσης, η αναστολή της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής του πληθωρισμού για όλες τις συντάξεις παρατάθηκε έως το τέλος του 2022.

Έτσι λοιπόν η εκ βαθέων επαναβαθμονόμηση των υφιστάμενων συντάξεων γήρατος θα οδηγούσε σε μεγαλύτερες περικοπές για τους συνταξιούχους υψηλού εισοδήματος με λιγότερη έτη εισφορών ενώ αυξάνονται ελαφρώς οι συνταξιοδοτικές παροχές για τους κατώτερους συνταξιούχους με περισσότερα έτη εισφορών.

Επίσης, η εφαρμογή ενός νέου τρόπου υπολογισμού της ενιαίας παροχής σύνταξης θα οδηγούσε σε υψηλότερες περικοπές σε όσους συνταξιοδοτήθηκαν από πιο γενναιόδωρα πρώην συνταξιοδοτικά ταμεία, βελτιώνοντας τη δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών στον επιμερισμό του βάρους της δημοσιονομικής προσαρμογής. Ωστόσο, το ανώτατο όριο του 18% των μειώσεων των συντάξεων μείωσαν τον αντίκτυπο της αναδιανομής περιορίζοντας τις μειώσεις παροχών στο άνω άκρο της κατανομής αυτής.

Σύμφωνα με την άμεση αναβαθμονόμηση των συντάξεων, γενναιόδωρο παρελθόν με τα αυξημένα οικογενειακά επιδόματα που εξακολουθούν να χορηγούνται σε υφιστάμενους συνταξιούχους θα είχαν επίσης καταργηθεί, επιτρέποντας την

⁵²Αλιφραγκής Η., (2018), Νέα εργασιακή νομοθεσία, Ασφαλιστική και συνταξιοδοτική, εκδόσεις Βροτέας, σελ 29

εναρμόνιση των κανόνων οικογενειακών επιδομάτων με τους νέους συνταξιούχους. Ωστόσο, αυτή η μεταρρύθμιση καταργήθηκε πριν από την έναρξη ισχύος της. Ταυτόχρονα, καθιερώθηκε ένα ελάχιστο για τις συντάξεις ισοδύναμη με την εθνική σύνταξη του συστήματος κύριας συνταξιοδότησης στα 384 € σε 20 έτη ασφάλισης του με όροφο 360€ στα 15 έτη ασφάλισης⁵³.

Οι προνομηθετημένες περικοπές συντάξεων θα επέτρεπαν ταχύτερη σύγκλιση προς τα χαμηλότερα μακροπρόθεσμα επίπεδα συνταξιοδοτικών δαπανών και δικαιότερη μεταχείριση των γενεών.

Ωστόσο, η μεταρρύθμιση θα είχε εξαλείψει τις αρνητικές διαφορές εκ των προτέρων, ελευθερώνοντας έτσι δημοσιονομικό χώρο που σωρεύεται σε περίπου 10 % του ΑΕΠ για περισσότερα από 20 χρόνια κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και εν τέλει την ενίσχυση της δικαιοσύνης των μεταρρυθμίσεων μεταξύ των γενεών μέσω πιο δίκαιης κατανομής των βαρών.

Αυτός ο πρόσθετος δημοσιονομικός χώρος θα είχε χρηματοδοτήσει την εξισορρόπηση του δημοσιονομικού μείγματος προς την ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη, βοηθώντας στη χρηματοδότηση της άμεσης φορολογίας και σε μειώσεις και πιο στοχευμένες κοινωνικές δαπάνες, τιμώντας παράλληλα τους φιλόδοξους μεσοπρόθεσμους στόχους του πρωτογενούς ισοζυγίου⁵⁴.

⁵³Φερετζάκης Γ., (2017), Η Νέα Εργασιακή Νομοθεσία, εκδόσεις Αρναούτη, σελ 30

⁵⁴Φερετζάκης Γ., (2017), Η Νέα Εργασιακή Νομοθεσία, εκδόσεις Αρναούτη, σελ 33

4.3 Προτάσεις για αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα ήταν πολύπλοκο και δυσβάσταχτο και όλες οι προηγούμενες προσπάθειες που έγιναν για τη μεταρρύθμισή του είχαν αποτύχει. Οι λόγοι για την αποτυχία του συνταξιοδοτικού συστήματος εν ολίγοις ήταν οι εξής: Γενναιόδωρα επιδόματα, αδιαφανείς κανόνες εισφορών, ευνοϊκή μεταχείριση ειδικών ομάδων συνταξιούχων και οι ευνοϊκές επιλογές πρόωρης συνταξιοδότησης.

Μετά από δύο μεγάλες προσπάθειες μεταρρύθμισης του συστήματος και κατάρριψης των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων δαπανών, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες στην Ελλάδα στο τέλος του 2015 παρέμειναν οι υψηλότερες στη ζώνη του ευρώ και έτσι λοιπόν απαιτούνται μεταβιβαστικές πληρωμές που είναι πολλές φορές μεγαλύτερες από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ⁵⁵.

Από εκεί και πέρα το πρόγραμμα μεταρρύθμισης αυτής της περιόδου αποτέλεσε μια εντυπωσιακή προσπάθεια για όλα τα κριτήρια. Εάν είχε εφαρμοστεί πλήρως, η μεταρρύθμιση θα είχε εδραιώσει τις θεσμικές δομές του συνταξιοδοτικού συστήματος και θα είχε εναρμονίσει σε μεγάλο βαθμό τις παροχές και τους κανόνες εισφοράς.

Για τη βελτίωση της δικαιοσύνης του συστήματος και την αποτελεσματικότητα, συνδέσεις συνεισφοράς-οφέλους από τις οποίες προκύπτουν κίνητρα για εργασία και συνεισφορά μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα το επίπεδο της εθνικής σύνταξης θα μπορούσε να ενισχυθεί περαιτέρω και να αναθεωρηθεί υπό το φως των διεθνών τάσεων⁵⁶.

Από εκεί και πέρα οι εξαιρέσεις και οι προνομιακές μεταχειρίσεις όσον αφορά το σύστημα συνταξιοδότησης θα πρέπει να εξαλειφθούν και η βάση εισφορών για αυτοαπασχολούμενους να εκσυγχρονιστεί ώστε να αντανακλάται στα πραγματικά κέρδη για την ενίσχυση της δικαιοσύνης και της βιωσιμότητας. Έτσι για την πιο

⁵⁵Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης, σελ 48

⁵⁶Παυλόπουλος Η., (2020), Νέα ασφαλιστική - εργατική - συνταξιοδοτική νομοθεσία, εκδόσεις Βροτέας, σελ 51

δίκαιη κατανομή του βάρους θα πρέπει να επιδιωχθούν γενιές που θα δημιουργήσουν χώρο για δημοσιονομική εξισορρόπηση που ενισχύει την ανάπτυξη. Η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης, όπως το επιτρέπει ο δημοσιονομικός χώρος, θα συμβάλει στην ενίσχυση της εργασίας και της συνεισφοράς των θετικών κινήτρων⁵⁷.

Ακόμη μια πρόταση στην κατεύθυνση της βελτίωσης του συνταξιοδοτικού συστήματος θα ήταν και η εν μέρει συμμετοχή ιδιωτικών επιχειρήσεων σε αυτό.

Υπάρχουν 2 κύριοι τύποι ιδιωτικής συνταξιοδότησης οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

1. Σύστημα καθορισμένης εισφοράς
2. Σύστημα καθορισμένου επιδόματος
1. Σύστημα καθορισμένης εισφοράς

Αυτές είναι συνήθως είτε προσωπικές είτε συντάξεις μετόχων. Μερικές φορές ονομάζονται συνταξιοδοτικά προγράμματα «αγοράς χρημάτων».

Μπορεί να είναι:

- συντάξεις στο χώρο εργασίας που έχει κανονίσει ο εργοδότης
- ιδιωτικές συντάξεις που έχει συμφωνήσει ο εργαζόμενος

2. Σύστημα καθορισμένου επιδόματος

Αυτές είναι συνήθως συντάξεις στο χώρο εργασίας που κανονίζει ο εργοδότης. Μερικές φορές ονομάζονται «τελικός μισθός» ή «μέσος όρος σταδιοδρομίας» συνταξιοδοτικά προγράμματα⁵⁸.

⁵⁷Αλιφραγκής Η., (2018), Νέα εργασιακή νομοθεσία, Ασφαλιστική και συνταξιοδοτική, εκδόσεις Βροτέας, σελ 53

⁵⁸Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης, σελ 28

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αντικείμενο της εργασίας αυτής ήταν η μελέτη του φαινομένου της οικονομικής κρίσης και ειδικότερα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης η οποία όπως είναι γνωστό ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και με τη μορφή «ιού» μέσα από τις ξένες άμεσες επενδύσεις και το εμπόριο μεταδόθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη πλήττοντας περισσότερο βέβαια τις ανεμικές οικονομίες των κρατών του νότου.

Ειδικότερα, αντικείμενο της εργασίας αυτής ήταν η μελέτη του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα και των μειώσεων που προέκυψαν στις συντάξεις εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 2008.

Όπως είναι γνωστό από μια σειρά ακαδημαϊκών ερευνών αλλά και ευρύτερα από τη διαθέσιμη βιβλιογραφία η οικονομική κρίση που ξεκίνησε από την αγορά κατοικιών των ΗΠΑ και μεταδόθηκε ύστερα στην Ευρώπη και σε όλο τον οικονομικά ανεπτυγμένο κόσμο ταρακούνησε συθέμελα τις οικονομίες των κρατών όμως στις περισσότερες από αυτές παρά τη μεγάλη της ένταση είχε μικρή διάρκεια. Σε τούτη την εργασία έγινε προσπάθεια να μελετηθούν οι συνέπειες της κρίσης τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως ειπώθηκε και προηγουμένως η ένταση της κρίσης ήταν μεγάλη όμως η χρονική της διάρκεια διαφορετική από ήπειρο σε ήπειρο όπως κι από χώρα σε χώρα.

Όπως προκύπτει και από τα στατιστικά δεδομένα που μελετήθηκαν, η Ευρώπη συνολικά ως οικονομική ένωση κατάφερε να ξεπεράσει σχετικά σύντομα τη κρίση. Το μεγάλο πρόβλημα εμφανίστηκε στην οικονομία της Ένωσης κυρίως το 2009 και διήρκησε σε μεγάλη ένταση έως και το 2011. Κατά μέσο όρο με βάση τα στοιχεία μπορούμε να πούμε πως η Ε.Ε από το 2012 και μετά έχει μπει σε τροχιά ανάκαμψης ενώ από το 2014 και μετά συνολικά έχει ξεπεράσει τη κρίση.

Στο σημείο αυτό υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ των ΗΠΑ και της Ε.Ε. Οι ΗΠΑ λειτουργούν ουσιαστικά ως ένα ομόσπονδο κράτος, διαθέτουν μια κεντρική τράπεζα τη FED η οποία και λειτουργεί με διοικητική αυτοτέλεια παρεμβαίνοντας έγκαιρα όπου χρειάζεται προκειμένου να διορθώσει τις στρεβλώσεις που εμφανίζονται στην οικονομία.

Από την άλλη αν και συνολικά βάσει των στοιχείων η ΕΕ κατάφερε να αντιμετωπίσει αρκετά αποτελεσματικά τη κρίση αυτό είναι μια γενική εικόνα καθώς πολλές περιφερειακές χώρες όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Κύπρος κτλ αντιμετώπισαν τεράστια προβλήματα και κάποιες από αυτές με αρνητικό πρωταγωνιστή τη χώρα μας συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν μέχρι και σήμερα. Έτσι, είναι προφανές ότι οι ΗΠΑ αντιμετώπισαν έγκαιρα και αποτελεσματικά τη κρίση για αυτό και κατάφεραν να την ξεπεράσουν πολύ σύντομα ενώ αντίθετα οι ευρωπαίοι ηγέτες τα πρώτα, κρίσιμα χρόνια της κρίσης έδειξαν άτολμοι και μη υπεύθυνοι στην αντιμετώπιση της κρίσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Ευρώπη να πληγεί συνολικά πολύ από τη κρίση και ειδικότερα να αντιμετωπίσουν μεγάλο πρόβλημα οι πιο αδύναμες οικονομίες των κρατών του ευρωπαϊκού νότου.

Ειδικότερα για την περίοδο 2010 έως και 2014 οι μειώσεις που έγιναν στις κύριες συντάξεις αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Μειώσεις κύριων συντάξεων την περίοδο 2010-2014		
Έτος	Νόμος	Ποσοστά Μείωσης
2010	3863/2010	3-10% για ποσά συντάξεων από 1.400-3.500 ευρώ
2011	3986/2011	3-14% για ποσά συντάξεων από 1.400-3.500 ευρώ
2011	3986/2011	6-10% για ποσά συντάξεων από 1.700-2.900 ευρώ για όσους δεν έχουν συμπληρώσει το 60ο έτος ηλικίας
2011	4024/2011	40% για ηλικίες έως 55 ετών για ποσό σύνταξης πέραν των 1.000 ευρώ και 20% για άνω των 55 και για ποσό πέραν των 1.200 ευρώ
2012	4051/2012	Μηνιαία Σύνταξη > 1.300 ευρώ υπόκειται σε μείωση κατά 12%.
2013	4093/2012	Από 5-20% που αφορά το άθροισμα κύριων και επικουρικών συντάξεων
2013	4093/2012	Κατάργηση 13ης και 14ης σύνταξης.

Πηγή: www.minfin.gr

Επίσης στις επικουρικές συντάξεις για την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκαν οι μειώσεις που αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα.

Μειώσεις Επικουρικών Συντάξεων περιόδου 2010-2014

Έτος	Νόμος	Ποσοστά Μείωσης
2011	3986/2011	3-10% για ποσά συντάξεων από 300-650 ευρώ
2011	4024/2011	30% στο ΕΤΕΑΜ στο ποσό που υπερβαίνει τα 150 ευρώ
2012	4051/2012	10-20% για ποσά 200-300 ευρώ
2013	4093/2012	5-20% που αφορά στο άθροισμα κύριων και επικουρικών συντάξεων
2013	4093/2012	Κατάργηση 13ης και 14ης σύνταξης
2014	4254/2014	Μείωση κατά 5,2% βάσει συντελεστή βιωσιμότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

Αγγελόπουλος Β. (2009), «Η Διεθνής Οικονομική Κρίση και η Ελλάδα» Εκδόσεις ecomonia

Αλιφραγκής Η., (2018), Νέα εργασιακή νομοθεσία, Ασφαλιστική και συνταξιοδοτική, εκδόσεις Βροτέας

Αλογοσκούφης Γ., (1997), Η κρίση της οικονομικής πολιτικής, εκδόσεις Κριτική

Ζαχαριάδης – Σούρας Δ., (2007), Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες Β έκδοση, εκδόσεις Σταμούλης

Λαπαβίτσας Κ. (2010), Η ευρωζώνη ανάμεσα στη λιτότητα και την αθέτηση πληρωμών, εκδόσεις Λιβάνης

Λιαργκόβας Π., (2020), Δέκα χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μια πανδημία, Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο, εκδόσεις Πατάκης

Λιαργκόβας, Π., Δερμάτης, Ζ., Κομνηνός, Δ. (2022). Μεθοδολογία της Έρευνας και Συγγραφή Επιστημονικών Εργασιών, εκδόσεις Τζιόλας

Μαριόλης, Θ. (2011) Η οικονομική πολιτική εντός και εκτός ευρώ, εκδόσεις Matura

Μούσης Ν., (2005), Ευρωπαϊκή Ένωση δίκαιο, οικονομία, πολιτική, εκδόσεις Παπαζήση

Μπέλλου Ε., (2013), Οικονομική κρίση, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή

Παπαδήμος Λ. (2000), Από τη δραχμή στο ευρώ, Οικονομικό Δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, Νο 15

Πασχαλίδης Γ., (2012), Έξοδος από την παγκόσμια οικονομική κρίση, εκδόσεις Λιβάνη

Πατουλιάς Δ.(2009), Η κρίση αλλάζει τη ζωή μας και το management, εκδόσεις Κριτική

Παυλόπουλος Η., (2020), Νέα ασφαλιστική - εργατική - συνταξιοδοτική νομοθεσία, εκδόσεις Βροτέας

Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο

Ρουμελιώτης Π. (2009), Προς ένα πολυπολικό κόσμο, εκδόσεις Λιβάνη

Στουρνάρας Γ. και Αλιμπάνη Μ.(2013) 'Η Ελληνική Οικονομία μετά την κρίση: Αναζητώντας ένα νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο' Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Αθήνα

Φερετζάκης Γ., (2017), Η Νέα Εργασιακή Νομοθεσία, εκδόσεις Αρναούτη

Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ., (2006), Η συνθήκη του Μάαστριχτ, εκδόσεις Σιδέρης

AgliettaM., (2009), Η οικονομική κρίση, εκδόσεις Πόλις

AskenazyP., CohenD., (2010), Οικονομική κρίση: Αίτια και προοπτικές, εκδόσεις Πόλις

Krugman P., Obstfeld M. (2007), «Διεθνής Οικονομική θεωρία και πολιτική – Τόμος Α'», εκδόσεις Κριτική

KrugmanP. – ObstfeldM. (2002), Διεθνής Οικονομική (εκδόσεις Κριτική)

N. Gregory Mankiw (2006), «Αρχές της Οικονομικής – Α' τόμος», εκδόσεις Τυπωθητώ

Ξενόγλωσση:

Ebbinghaus B., (2021), Inequalities and poverty risks in old age across Europe: The double-edged income effect of pension systems, Wiley

Kalavrezou N., (2021), Reforming the Greek Pension System, Ssrn

Kantriviotis C., (2022), Supplementary Insurance: Transition from a Pay-as-You-Go to a Fully Funded Pension System (Greece), Ssrn

Kouskouna E., Strantzalou A., (2021), The Pension System in Greece, Elsevier

Matsaganis M., (2007), Union structures and pension outcomes in Greece, Wiley

Nektarios M., (2019), The Greek pension reforms: Crises and NDC attempts awaiting completion, Jstor

Tinios P., (2012), Greece: Extreme crisis in a monolithic unreformed pension system, Sagepub

Λιαδίκτυο:

www.oecd.org

www.minfin.gr

<https://www.idika.gr/etaireia/erga/eniaio-sythma-elegxou-kai-plhrwmwn-synta3ewn-esept-hlios>

www.ekathimerini.gr